

Nieuwbouw Elspeet noordwest

“Ecologie”

Dirk Verheij
Maart 2009

Ecologie

Nieuwbouw Elspeet noordwest

Aanleiding

Aanleiding voor deze rapportage is het voornemen tot herziening van het bestemmingsplan ten behoeve van de realisering van een nieuwe woningbouwlocatie in Elspeet noordwest, die wordt begrensd door de Nachtegaalweg, de Staverdenseweg, de Gerrit Mouwweg en de gerealiseerde fase 1 van het gebied, zoals is aangegeven onder 1.2 van de plantoelichting en de daarbij behorende situatietekening.

Aanleiding;

Het initiatief noodzaakt het een wijziging van de bestemmingen en voorschriften zoals ze voor de betreffende percelen gelden in het huidige bestemmingsplan.

In deze rapportage wordt verslag gedaan van het onderzoek naar de verspreiding van meer en minder bijzondere planten- en diersoorten op de locatie van het toekomstig woongebied Elspeet noord – west.

In het kader van een goede realisering van het bestemmingsplan is het noodzakelijk inzicht te krijgen in de verspreiding van de natuurwaarden op de plek van deze nieuwe uitbreiding van de woonwijk in Elspeet Noord-west.

Speciale aandacht gaat uit naar soorten, waarvoor bij eventuele aanwezigheid ontheffing op grond van de Flora- en Faunawet zal moeten worden aangevraagd.

Gebiedsbescherming

Sedert de Natuurschoonwet 1928 zijn gebieden aangewezen ter bescherming van de daar aanwezige natuur. Recentelijk zijn als uitvloeisel van de Europese Vogel-en Habitatrictlijn zogenaamde Speciale Beschermingszones (SBZ) onderscheiden. Deze gebieden vormen samen het Nederlandse deel van Natura 2000, het Europese netwerk van natuurgebieden.

De Europese richtlijnen bepalen dat van elk project of plan dat niet direct verband houdt of nodig is voor het beheer van een SBZ, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied een 'passende' beoordeling moet worden gemaakt rekening houdend met de instandhoudingsdoelstelling van het hele gebied. Het is de gewoonte om voorafgaand aan deze uitgebreide beoordeling te onderzoeken of er met betrekking tot het initiatief überhaupt broed- en wintervogels, andere planten-, diersoorten en habitattypen, waarvoor de SBZ is bedoeld in het geding zijn.

Bestemming;

Bestemming

Het plangebied is gedeeltelijk opgenomen in het bestemmingsplan Dorp Elspeet uit 1969 en gedeeltelijk in de herziening van dit bestemmingsplan zoals die op 4 oktober 1971 is vastgesteld. Op grond van dit bestemmingsplan en de herziening heeft het gebied de bestemming 'agrarische doeleinden en bedrijfsbebouwing met bijbehorende erf bestemmingen.'

Een klein gedeelte van het plangebied ligt in de partiële herziening Elspeet Dorp 2000 (zorgeenheden Gerrit Mouwweg). En een klein deel ligt in het bestemmingsplan Elspeet Noord 1-2000. Korthedshalve wordt verwezen naar het gestelde onder 1.3 van de plantoelichting

Het plangebied is **geen** onderdeel van een speciale beschermingszone (SBZ) zoals bedoeld in de Vogel- en Habitatrichtlijn. Al deze zones samen vormen het toekomstig Europees netwerk van vogel en natuurgebieden, Natura 2000. De betreffende locatie is ook **geen** onderdeel van de ecologische hoofdstructuur van Nederland (EHS). Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied ligt op ca. 300 m en betreft de speciale beschermingszone (SBZ) Veluwe.

Dit gebied is meer dan 90.000 ha groot en omvat alle bossen, heiden en zandverstuivingen van de Veluwe. De Veluwe kwalificeert zich als SBZ onder de Vogelrichtlijn, omdat het gebied behoort tot een van de vijf belangrijkste broedgebieden van: Wespandief, Nachtzwaluw, IJsvogel, Zwarte specht, Boomleeuwerik, Duinpieper, Grauwe klauwier. De bossen, heidevelden en zandverstuivingen zijn verder van belang als broedgebied voor: Soort -Draaihals, Roodborsttapuit en Tapuit. De verspreiding van de habitats van deze vogels hebben mede de begrenzing van het toekomstige woongebied bepaald.

Soortenbescherming;

Niet alleen gebieden ook soorten worden beschermd. Soortenbescherming is vastgelegd in de Vogel- en habitatrichtlijn, de conventies van Bonn en Bern, de Natuurbeschermingswet, de Vogelwet en de nieuwe Flora- en faunawet.

Daarnaast worden soorten onderscheiden, omdat ze zeldzaam zijn, hun voortbestaan wordt bedreigd (rodelijst-soorten), representatief of kenmerkend zijn voor een bepaalde (abiotische) situatie (bijv. kwelplanten). De meeste van deze bijzondere soorten zijn niet wettelijk beschermd. Het behoud hiervan is wel een belangrijke factor bij allerlei belangenafwegingen in de ruimtelijke ordening.

Vraagstelling;

In het licht van het bovenstaande lijken daarom de volgende vragen van belang:

- wordt het plangebied gebruikt als (deel-)habitat of corridor door een beschermde of anderszins bijzondere soort, zo ja welke?
- in welke mate is het plangebied van belang voor de lokale populatie van de betreffende soort?
- waaraan moet de verdere uitwerking van het stedenbouwkundige ontwerp voldoen om actuele natuurwaarden zoveel mogelijk te ontzien (mitigeren) en/of eventueel verlies zoveel mogelijk te compenseren?
- moet er voordat de bouwwerkzaamheden beginnen ontheffing van de verbodsbepalingen ex Flora- en Faunawet worden aangevraagd?

Quick scan;

Dit verslag is de weergave van een verkennend onderzoek (quick scan).

Een dergelijke voortoets wordt ook uitgevoerd voor projecten, die buiten de eigenlijke begrenzing liggen, maar wier effecten zich mogelijk wel doen gelden op de verderop gelegen natuurwaarden ('externe werking'). N.b. De Europese richtlijnen en de bescherming van de speciale beschermingszones zijn opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet. Deze is sedert oktober 2005 van kracht. Plannen, die van invloed zijn op de natuurlijke gesteldheid van een beschermd natuurmonument zijn vergunningplichtig.

Ook de oude beschermde gebieden vallen onder dit nieuwe regiem.

Soortenbescherming. De Flora-en faunawet regelt sedert 2002 de bescherming van een groot aantal planten-en diersoorten. Voor handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving moet ontheffing worden aangevraagd. Bij het aanvragen van een ontheffing moet de initiatiefnemer kunnen aantonen dat het maatschappelijk belang van de ingreep opweegt tegen de verwachte schade.

Er worden 3 categorieën van bescherming (en daarmee toetsingskaders) onderscheiden: **streng beschermd – beschermd -algemeen.**

Om ontheffing te krijgen in het geval van streng beschermde soorten zal de initiatiefnemer moeten aantonen dat er geen alternatief is en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Verder is het aanbevelingswaardig om voorafgaand aan de kap-, sloop- en bouwactiviteiten de beschermde soorten, die het plangebied als (deel)habitat gebruiken te inventariseren en bij gebleken schade en overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora en faunawet (F&f-wet) hiervoor ontheffing aan te vragen.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt sedert maart 2005 voor algemene beschermde soorten (categorie 1) een vrijstelling. In deze notitie wordt onderzocht in hoeverre het bouwrijp maken, de nieuwbouw en de functieverandering in strijd zijn met de bepalingen van de Flora- en faunawet en de nieuwe Natuurbeschermingswet en of er dientengevolge ontheffing of vergunning moet worden aangevraagd.

Methode;

Op 5 maart 2009 is het terrein bezocht om alle beschermde planten en dieren, die het plangebied en directe omgeving bewonen en gebruiken te inventariseren. Daarnaast is in de literatuur en de diverse provinciale beleidsplannen en achtergronddocumenten gezocht naar gegevens over de verspreiding van (beschermde) natuurgebieden en bijzondere (en beschermde) planten- en diersoorten in deze omgeving.

Gebiedsbeschrijving;

Het plangebied ligt op een flauwe op het westen geëxponeerde stuwwalhelling, waarvan de bovengrond bestaat uit smeltwaterafzettingen. Middenin het plangebied ligt een geul, die in het Saalien en Weichselien is uitgeslepen door het afstromend smeltwater. Deze voert inmiddels geen water meer, maar is wel het oorspronggebied van de zijbeek van de Grote Kolonie, die bij Leuvenum uitmondt in de Hierdense beek. Het maaiveld helt naar het westen van 29,5 naar 27,5 m +NAP. De bodem van het plangebied wordt getypeerd als zwarte enkeerdgrond (gwt VII). Dergelijke bodems ontstaan door eeuwenlange bemesting (met plaggen van de heide en mest uit de schaapskooi).

Het plangebied ligt op de oude enk, het gemeenschappelijke akkerland van de eerste boerderijen van Elspeek. In de negentiende eeuw is de enk verkaveld en zijn tussen de percelen houtsingels geplant. Hiervan rest nu weinig meer. Alleen de verrommelde strook met houtachtige vegetatie achter de houtzagerij is een overblijfsel daarvan. De aan het voetpad en langs de Gerrit Mouw-weg gelegen singel met Robinia's is van later datum (< 50 jaar oud). Het plangebied is of was tot voor kort grotendeels in agrarisch gebruik (grasland, moestuin, akker). Singel met Robinia's langs voetpad Moestuin in zuidwestelijk deel plangebied, Braakterrein achter nieuwbouw Houtzagerij en de eerste nieuwe woninguitbreiding van Elspeek Noord-west.

Flora;

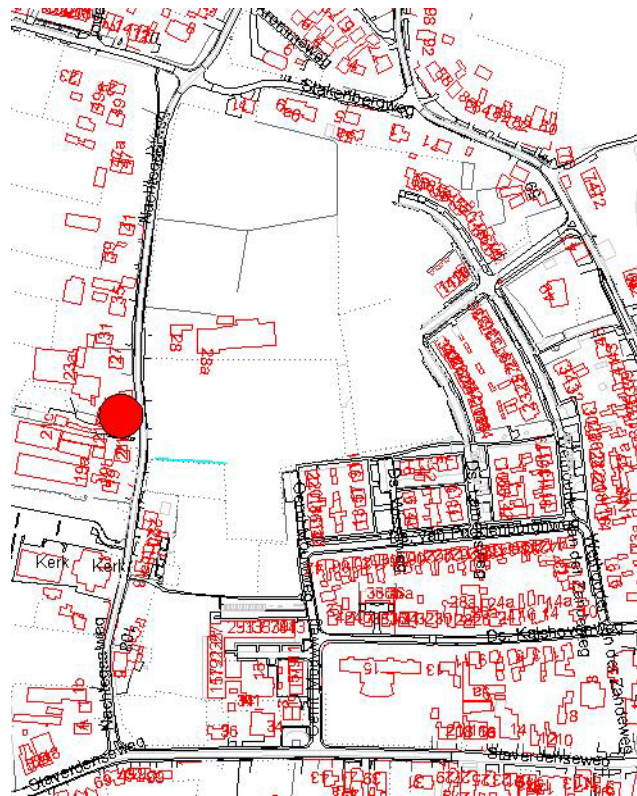
Op basis van eerder onderzoek augustus en november 2007 van bureau Schenkeveld en de resultaten van het gehouden veldonderzoek kan worden opgemerkt dat er ten aanzien van de aanwezige flora geen reden voorhanden is een en ander nader te onderzoeken. Gezien de intensieve begrazing door pony's is het gebied floristisch gezien zeer gering. Er is destijds slechts één beschermde plant, t.w. *de grote kaardenbol*, aangetroffen. Deze groeit (-de) in een ruigte op het braakliggende terrein ten oosten van de houtzagerij (zie www.natuurloket.nl). Is nu een gebied met gronddepot.

Avifauna:

De broedvogelsamenstelling van het plangebied is door het relatief kleinschalige karakter en het gebruik als hobbywei ongeschikt voor weidevogels. In de aangrenzende tuinbeplanting en overige randbeplanting bevinden zich algemene park- en tuinvogels. Het vermoeden bestaat dat deze vogelsoorten, de randzone en de aangrenzende tuinen gebruiken als broed- en foerageerlocaties. Aangetroffen vogelsoorten zijn: merel, houtduif, Turkse tortel, pimpelmees en koolmees, vink, heggenmus, roodborst, winterkoning, spreeuw, kauw en ekster. (opname datum 5 maart 2009 als verlengstuk op rapport Schenkeveld uit 2007). Het aangrenzende weidegebied wordt door enkele van bovenstaande soorten als foerageergebied gebruikt.

(In de directe omgeving (boerderij Nachtegaalweg 23) hebben in de afgelopen jaren 2 bedreigde vogelsoorten gebroed, t.w. Huismus en Huiszwaluw. Huismus en Huiszwaluw staan op de nieuwe rode lijst (2004), categorie 4 (gevoelig). Rond een vogelvoederplaats bij een bejaardenwoning aan de rand van het plangebied verblijven in de winter een groepen huismussen. Bron; inventarisatie 2007 bureau Schenkeveld).

locatie huismus en huiszwaluw ●

Op dit moment kan nog niet bepaald worden in hoeverre de fijnsparrensingel gebruikt wordt als nestgelegenheid. Turkse tortel en houtduif zijn hiervoor mogelijke kandidaten.

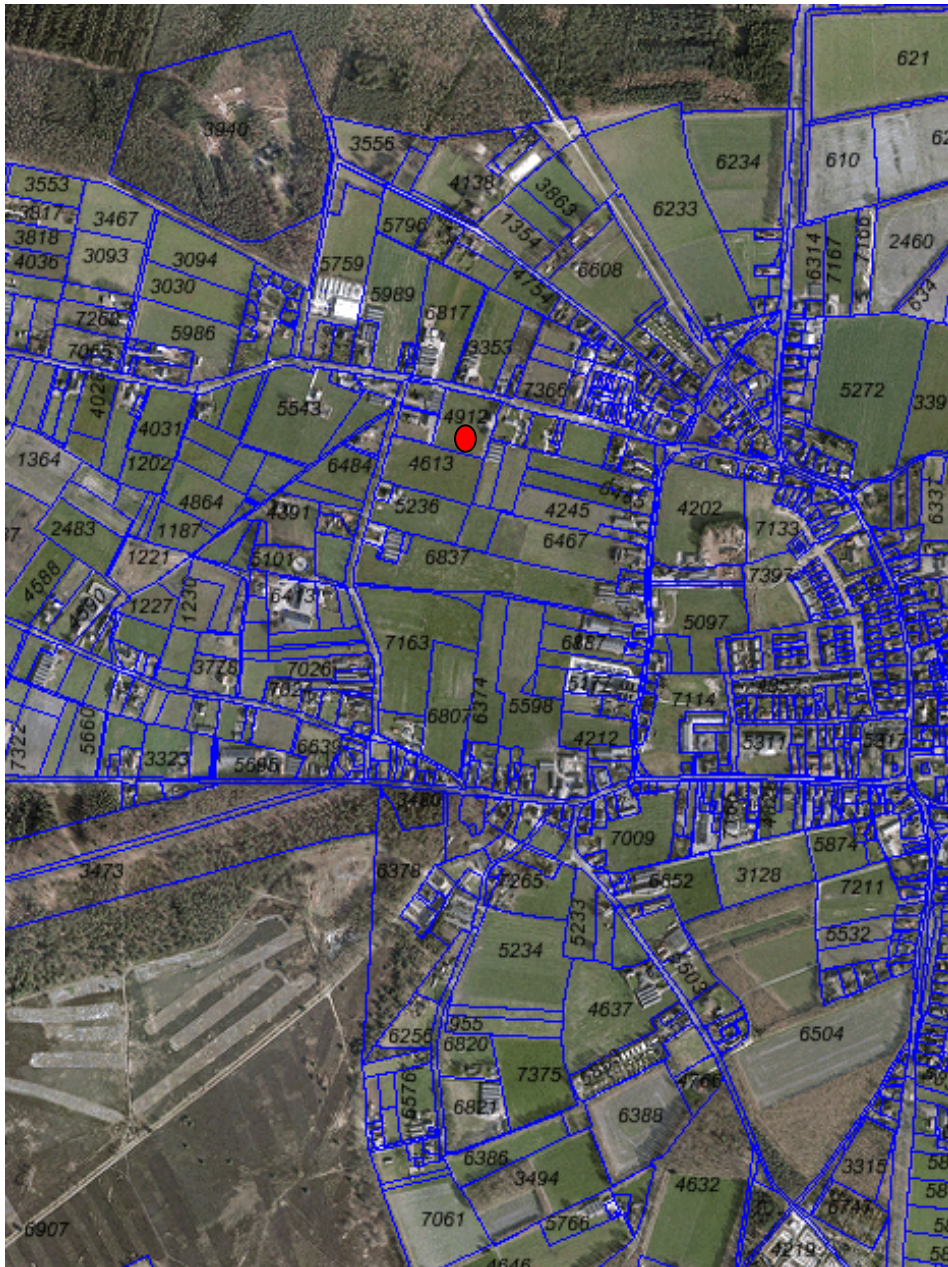
Zoogdieren

Er zijn in het plangebied alleen sporen van Mol, waargenomen. Deze soort is algemeen beschermd (categorie 1).

(Gegevens 2007 bureau Schenkenveld geeft aan dat ook egel, konijn en haas het plangebied gebruiken. Ook deze soorten behoren tot de categorie 1)

a. Das;

Daarnaast ligt het plangebied weliswaar in een dassenleefgebied, maar is door de omringende bebouwing en wegen moeilijk toegankelijk. Er zijn geen sporen (wissel, snuitputje, mestputje, haren e.d.) gevonden. De dichtstbijzijnde burchten liggen op ca. 600 m en wel op de hei tussen de Staverdensedweg en de Oude Gardensedweg en gebied tussen de Staverdensedweg en de begraafplaats Elspeet. Er zijn in het verleden (tussen 1991 en 2000) 4 verkeersslachtoffers gevallen rond Elspeet en wel op de Uddelerweg ter hoogte van het kerkhof en op de Nuns peterweg ter hoogte van de bosrand.

locaties dassenburchten ●

b. Boomarter;

Boomarter wordt tot in de bebouwing van Elspeet waargenomen en wel in 2006 in een tuin aan de Zeisweg . Deze exemplaren hebben hun nestboom waarschijnlijk in het Elspeterbos. Ook onder de boomarters vallen regelmatig slachtoffers op de Uddeler-en Nuns peterweg.

c. Vleermuiswaarnemingen in het plangebied.

Van de vleermuizen zijn in het verleden (1986 -1997) Gewone en Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger in de omgeving van het plangebied waargenomen. Gewone dwergvleermuis en Laatvlieger hebben kraamkolonies in gebouwen, Ruige dwergvleermuis en Rosse vleermuis in boomholtes. De oude bomen, ca. 6 stuks, in en rond het plangebied vertonen geen gaten of nauwelijks holtes.

Vleermuizen verblijven soms in houtstapels. De indruk bestaat dat de omloopsnelheid van het hout in de betreffende zagerij hiervoor te snel is. Daarnaast geeft de zagerij geen actief beeld meer. De nieuwe zagerij als bedrijf is inmiddels verplaatst naar de gemeente Harderwijk. Genoemde vleermuizen lijken het plangebied dus alleen te gebruiken om te foerageren.

gewone dwergvleermuis

ruige dwergvleermuis

rosse vleermuis

laatvlieger

Das, Boomarter en vleermuizen zijn streng beschermd (categorie 3).

(Bron: www.gelderland.nl www.waarneming.nl Dijkstra, v. e.a., 1999: *Vleermuizen in Gelderland; provincie Gelderland, Arnhem*).

Monitoring vleermuizen;

Extra aandacht wordt gevraagd voor monitoring van vleermuizen in het plangebied.

Op dit moment is het nog te vroeg om een goed oordeel te vellen aangaande de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied. We moeten op dit moment afgaan op de inventarisatiegegevens van bureau Schenkenveld uit 2007.

Voorafgaand aan de sloop en ontmanteling van de houtzagerij is het noodzakelijk dat er in het zomerhalfjaar nog een vleermuisonderzoek uitgevoerd gaat worden. Mochten de gebouwen een functie hebben als verblijfplaats, dan moet er een protocol voor de sloopwerkzaamheden worden opgesteld. Denkbare onderdelen van een dergelijk protocol zijn:

o Voorafgaande aan de sloop moeten de potentiële uitvliegopeningen met een loshangend plastic vel worden toegedekt. De vleermuizen kunnen dan wel uitvliegen, maar niet meer naar binnen. Na enkele dagen is het mogelijk te starten met de sloop. Deze maatregel kan niet tijdens de winterslaap of de kraamperiode worden toegepast. Dan is namelijk niet zeker dat alle vleermuizen de verblijfplek hebben verlaten.

o Als blijkt dat een kraamkolonie aanwezig is, zal compensatie voor de verblijfplaats moeten worden meegenomen in de nieuwbouw. Er is een sterke voorkeur deze compensatie voorafgaand aan de sloop te bieden.

De ecologische kwaliteit van de huidige beplanting is gering. In de strook achter de houtzagerij wordt heel veel groenafval gedumpt. Er is bijna geen boomlaag en de struiklaag wordt gedomineerd door Amerikaanse vogelkers. Omdat het hier om een oude bosstandplaats met enkele oude eiken gaat, wordt gevraagd de strook te herstellen en uit te breiden. De (herstelde) strook vervult ook een rol bij de afscherming van licht en geluid naar de omgeving. De bosstrook heeft een breedte van ca. 10 m en loopt door tot de achtertuinen van de woningen aan de Stakenbergweg. De rij van fijnsparren aan de noordzijde van de zagerij kan wel weggehaald worden. Deze heeft weliswaar een afschermende werking, maar staat niet in de goede richting en heeft weinig landschappelijke en ecologische waarde.

Bij het grondverzet en het bouwrijp maken worden geen verblijfplaatsen van beschermde soorten anders dan van categorie 1 vernield. Voor algemeen beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen sedert 2005 een vrijstelling. Tijdens de bouw treedt door lawaai, bouwlampen en uitstoot van vervuulende stoffen verstoring van de natuur in de omgeving op. Omdat de bouw gefaseerd is, is de omvang hiervan beperkt.

Extra aandacht voor **Vleermuizen**.

“Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren met een complex seizoensgebonden landschapsgebruik dat gerelateerd is aan de beschikbaarheid van voedsel. Vleermuizen voeden zich met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid insecten gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, welke een groot constant voedselaanbod opleveren.

Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Door de landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden bijvoorbeeld zijn daarom onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen.

Vooral vrouwtjes zitten bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Vliegroueten en foerageergebieden

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegroueten, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen de foerageerplaatsen en kolonies meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de hele nacht gefoerageerd, al vindt dat midden in de nacht minder plaats.

Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegroueten weer terug naar de kolonie. De afstand die wordt afgelegd tussen verblijfplaats en foerageergebied hangt voor een groot deel samen met de soort. Grote soorten leggen een grotere afstand af dan kleinere soorten. Dit hangt samen met het feit dat grotere soorten fysiek sterker zijn. Daarnaast hebben grote soorten een lagere echolocatie die verder reikt. Dit betekent dat grote soorten zich ook makkelijker kunnen verplaatsen over langere afstanden.

Herfst en winter.

De paring vindt plaats in de herfst, in tegenstelling tot de meeste andere zoogdieren. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige vleermuis. Deze soort wordt meer in de herfst aangetroffen dan in het voorjaar. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt. De vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

In de winter houden de vleermuizen een winterslaap op vaste verblijfplaatsen. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van het soort verblijfplaats per soort gedurende de zomer en de winter. De winterslaapplaatsen zijn donkere koele ruimten met een constant microklimaat.

Afhankelijk van de soort zijn dit gebouwen (bunkers, grotten e.d.) Of bomen. Slechts zeer sporadisch komen winterverblijfplaatsen overeen met zomerverblijfplaatsen.

	<u>Zomer</u>	<u>Winter</u>
Dwergvleermuis	gebouw	ijskelder, groeve
Ruige dwergvleermuis	gebouw/boom	ijskelder, groeve
Laatvlieger	gebouw	gebouw
Rosse vleermuis	boom	boom

Amfibieën, reptielen en vissen

Er zijn geen amfibieën, reptielen of vissen waargenomen. Het gebied is alleen geschikt als tijdelijk (land)habitat van amfibieën als Bruine kikker en Gewone pad. Deze zijn algemeen beschermd (categorie 1).

Ongewervelde dieren

Met betrekking tot deze categorie moeten we uitgaan van een inventarisatie d.d. 4 september 2007.

In die periode zijn alleen D.d. 4 september 2007 zijn alleen Kleine vuurvlinder, Klein koolwitje en Bruine sprinkhaan gezien. Er zijn van het plangebied e.o. in het verleden nooit waarnemingen van bijzondere of beschermde dagvlinders, sprinkhanen, krekels en libellen gedaan.

Vliegend hert;

Het is bekend dat het grootste kernverspreidingsgebied van Nederland, van alle betrouwbare waarnemingen afkomstig zijn van de Veluwe. Binnen de verspreidingsgebieden op de Noord-Veluwe zijn duidelijk enkele hotspots te onderscheiden, waarvan twee grote te vinden zijn rond Vierhouten en Elspeet.

Er zijn talloze waarnemingen van het Vliegend hert, (beschermde keversoort uit de categorie 2), uit de directe omgeving (Pirkweg, Oude Hof) bekend. De oude eikenbomen zijn nog te vitaal voor vestiging van deze keversoort. Door de ontmanteling van de houtzagerij en het verdwijnen van de daarbij behorende houtopslag kan worden aangenomen dat een mogelijke broedlocatie voor deze keversoort niet meer aanwezig is.

Algemene conclusie;

- Het plangebied heeft **weinig** natuurwaarde. Gebieden die zijn beschermd in het kader van de natuurbeschermingswet liggen op geringe afstand van het plangebied en zijn hiervan gescheiden door bebouwing en infrastructuur.
-
- Aard van de ingreep en omvang ontwikkeling heeft **geen negatief significant effect.**
-
- **Geen vergunning** nodig op grond van natuurbeschermingswet.

- Plangebied valt **buiten Ecologische hoofdstructuur**. Geen afname van areaal. Is niet in strijd met streekplan Gelderland 2005
- **nadere inventarisatie vleermuizen** omgeving te saneren **houtzagerij noodzakelijk**
- nadere inventarisatie **vliegend hert niet** aan de orde.
- Ondanks aanwezigheid van dassenburchten (op ca 600 m buiten het plangebied) is het **niet te verwachten** dat deze diersoort het **gebied gebruikt** om te foerageren.
- er zijn in het plangebied **geen permanent bewoonde nesten of belangrijke rust- of foerageergebieden van vogels** aanwezig. Er broedt vermoedelijk een aantal algemene broedvogels in en rond dit plangebied. Daarom kan men ervan uitgaan dat **geen verbodsbepalingen** worden overtreden, als buiten het broedseizoen wordt begonnen met bouwactiviteiten en met in achtname van de daarvoor bestemde gedragscodes.

Dirk Verheij
Maart 2009